

services to people with intellectual disabilities, including correctional pedagogical support, care, timely treatment and protection of the rights of these persons. It promotes awareness and education for both service providers and people with disabilities. The author stresses on the importance of human rights implementation of persons with intellectual disabilities, in particular, that to community based services, supported living, community inclusion. The article focuses on the major challenges of the contemporary implementation of human rights and provision of support to the target group which are to be overcome. It is mentioned that both implementation of human rights as well as functioning of the care and support system is the obligatory element of the modern developed society, and establishment of the rule of law in the area of the rights of persons with intellectual disabilities should focus on the development of effective valid legislation and implementation of international standards, in particular, those of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the other international documents.

Key words: intellectual disabilities, persons with disabilities, human rights of persons with disabilities, correctional pedagogical support, legislative acts.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.37.13

УДК 376.2.011.3-051-056.264

Пінчук Ю. В., yulia.pinchuk@gmail.com

ВЗАЄМОДІЯ У РОБОТІ СПІВРОБІТНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті розкривається питання взаємозв'язку у роботі фахівців спеціального закладу дошкільної освіти: вчителя-логопеда, вихователя, музичного керівника, практичного психолога, соціального педагога та медичного персоналу. Особлива увага приділяється наступності в роботі логопеда і вихователя, розподілу їх функцій і взаємодії у навчально-корекційній роботі з дітьми. Описано завдання, які виконує музичний керівник у співдружності з логопедом, окреслено функції соціального педагога та медичного персоналу. Розкрито можливості впливу скоординованої взаємодії спеціалістів на ефективне подолання мовленнєвих та психофізичних труднощів, на загальний розвиток дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Ключові слова: взаємодія фахівців спеціального закладу дошкільної освіти для дітей з тяжкими порушеннями мовлення, наступність у роботі логопеда і вихователя, посадові обов'язки спеціального психолога, соціального педагога, музичного керівника, медичного персоналу.

Відповідно до наукових засад теорії і практики особистісно орієнтованого виховання основною метою спеціального дошкільного виховання дітей з порушеннями мовлення є створення умов для максимального розвитку реальних та потенційних можливостей дитини та її ранньої соціалізації засобами спеціальної освіти. Як зазначає Ю.Ф. Гаркуша, ідеальна мета виховання дітей з порушеннями мовлення збігається із метою виховання дитини, яка нормально розвивається. Вона полягає у вихованні гуманної особистості, всебічно і гармонійно розвинутої, емоційно благополучної і щасливої [4, с. 131]. Для досягнення цієї мети у спеціальному дошкільному закладі дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) створюються оптимальні психолого-педагогічні умови для повноцінного формування і реалізації у діяльності і спілкуванні індивідуальної своєрідності особистості дитини з порушенням мовлення. Це можливо забезпечити у разі надання їй комплексної психолого-медико-педагогічної допомоги і тісного взаємозв'язку у роботі.

Комплексний підхід до виховання дітей передбачає наявність наступності у роботі між усіма спеціалістами дошкільного закладу, а саме, між логопедом, вихователями, музичним керівником, спеціальним психологом, інструктором з фізичної культури, медичним персоналом. Також важливого значення набуває налагодження тісного взаємозв'язку з батьками дітей. Для того, щоб процес корекційно-виховної роботи був найбільш успішним, необхідно скоординувати дії фахівців й об'єднати їх.

Проблеми комплексного підходу та взаємодії фахівців у спеціальній освіті вивчало багато вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких слід відзначити Кисличенко В.А., Коноплясту С.Ю., Кравченка А.І., Миронову С.О., Миронову С.П., Слободчикову Л.А., Томіч Л.М., Шипіцину Л.І. та ін. Вони

розглядали ідеї раннього комплексного супроводу дітей у дошкільних закладах, взаємодію спеціалістів з батьками дітей та взаємозв'язок окремих працівників, зокрема, психолога і логопеда, логопеда і музичного керівника. Однак зазначена проблема ще потребує подальшого вивчення та розробки практичних рекомендацій для спеціалістів закладів освіти. Тому метою представленого дослідження є окреслення кола обов'язків працівників спеціальних закладів дошкільної освіти (СЗДО) та організаційних і змістових компонентів їх спільної роботи.

Ефективність корекційної роботи з дітьми логопедичних груп залежить від чіткої організації їх перебування в дитячому садку, від правильного розподілу навантаження протягом дня і наступності в роботі логопеда та інших фахівців СЗДО.

Взаємодія в роботі починається з комплексного психолого-медико-педагогічного вивчення дитини, яке проводиться у перші два тижні вересня логопедом, вихователем, психологом, музичним керівником, інструктором з фізичної культури СЗДО. Завдання діагностики полягає у визначенні рівня загального, фізичного, психічного і мовленнєвого розвитку кожної дитини. Згодом на засіданнях круглого столу спеціалісти обговорюють одержані результати обстеження.

Вихователь проводить психолого-педагогічне вивчення дітей, досліджує стан сформованості

умінь і навичок дітей з усіх видів діяльності. Здобуті результати вихователь порівнює з програмовими вимогами цієї та попередньої вікових груп (за загальноосвітньою програмою «Дитина» або «Впевнений старт», «Малятко», «Я у світі») і на основі цього визначає об'єм матеріалу, який буде подаватися дитині з різних видів діяльності та послідовність його подання.

За результатами вивчення в залежності від рівня мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення та заїканням поділяють на підгрупи для логопедичних занять. Створюються окремі підгрупи дітей за порушеними звуками (із сигматизмом, ротацизмом, ламбдацизмом тощо).

На основі загальноосвітньої та корекційно-розвиткової програм педагоги планують навчально-корекційну роботу з дітьми.

У процесі корекційно-освітньої роботи важливо, щоб фахівці СЗДО одночасно, кожний на своїх заняттях, вирішували корекційно-виховні й освітні завдання. Таким чином розвиток мовлення відбувається у налагодженій системі і пов'язаний з усіма розділами програми. Також планується взаємовідвідування занять з наступним їх аналізом.

Особливого значення набуває наступність у роботі логопеда і вихователя, оскільки зазвичай вони працюють з дітьми паралельно з різними підгрупами, на заняттях готують дітей до сприймання нового матеріалу і закріплюють вивчене іншими фахівцями. Наступність у їх роботі полягає у спільному відборі матеріалу і одночасному його викладанні на заняттях вищезазначених спеціалістів. Разом визначається лексична тема занять (фронтальних, підгрупових та індивідуальних), співвідносяться і розробляються завдання відповідно до програмових вимог.

У системі планування переважає принцип потижневого вивчення лексичних тем («Овочі», «Одяг», «Професії» тощо), якого дотримуються всі фахівці СЗДО. Тематичний принцип добору матеріалу забезпечує тісний взаємозв'язок у роботі всього педколективу групи, а також батьків. Вивчення однієї теми здійснюється на заняттях з усіх видів діяльності (під час ознайомлення з оточуючим, малювання, фізичної культури тощо).

Робота вихователя з розвитку мовлення в багатьох випадках передує логопедичним заняттям, створюючи необхідну пізнавальну і мотиваційну базу для формування мовленнєвих навичок. Наприклад, якщо запланована тема «Новорічні свята», то вихователь проводить заняття з ознайомлення з навколишнім, ліплення або малювання за цією темою.

Попередня робота з ознайомлення й актуалізації лексики покладена також на вихователя. Вона проводиться на заняттях з ознайомлення з навколишнім. А за корекційні завдання з розвитку словника, граматичної будови мовлення і зв'язного мовлення відповідає логопед. Цю тему також враховують інші фахівці на заняттях з логоритміки, з фізичної культури. Вирішуючи спільні завдання, спеціалісти не підміняють один одного. Кожному з них надається свобода вибору і розробки прийомів і методів проведення занять.

Оскільки вивчення лексичної теми здійснюється водночас на різних заняттях – розглядання картин, ознайомлення з предметами, зображення їх у малюнках, аплікаціях, ліплення, конструюванні тощо – постає важливе питання розробки послідовності занять. Спочатку розглядають новий предмет (іграшки, овочі, фрукти, дерева, транспорт тощо) на занятті або спостерігають за ним під час екскурсії. Краще спочатку ознайомити дітей з натуральними предметами, потім – з муляжами і малюнками.

Наступними плануються заняття з розвитку мовлення, на яких діти активно використовують у власному мовленні нові слова. Далі проводяться заняття із зображувальної діяльності – спочатку ліплення або конструювання, а потім аплікація і малювання. Освітні і корекційні завдання занять узгоджуються. Наприклад, формувати у дітей навичку зображення округлих предметів доцільно на лексичних темах «Овочі», «Фрукти», «Іграшки».

При плануванні корекційно-виховної роботи важливо правильно визначити послідовність лексичних тем. Враховуються сезонний принцип та принцип поступового ускладнення матеріалу впродовж вивчення теми і його повторення – концентричний.

Специфіка роботи вихователя у логопедичній групі полягає в організації і проведенні після сну занять за завданнями логопеда. Вихователь закріплює мовленнєві навички, сформовані у дитини на логопедичних заняттях. Він повністю керується методичними вказівками логопеда, які зазначаються в зошиті взаємозв'язку логопеда і вихователя та стосуються кожної дитини окремо і всієї групи в цілому.

Вихователь повинен знати, на якому етапі проходить автоматизація звуків кожної дитини, і слідкувати за вимовою вже поставлених звуків, за граматичним і лексичним оформленням мовлення у повсякденному житті. Для цього призначений такий вид документації, як екран звуковимови, де логопед зазначає, які звуки дитина вже навчилася вимовляти, а які ще потребують постановки й автоматизації.

Наукові дослідження і практика логопедії свідчать, що у більшості вихованців логопедичних груп наявні відхилення у фонетиці, лексиці і граматиці, які зумовлені недосконалістю окремих психічних процесів (пам'ять, увага, сприймання, мислення). У дітей також страждає моторна сфера, з труднощами формуються навички зображувальної, конструктивної діяльності тощо.

Велику допомогу у формуванні пізнавальної активності, розвитку елементів логічного мислення (процесів аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення тощо) надає вихователь. Спеціальний психолог і вчитель-логопед дають рекомендації з корекції пізнавальної та мовленнєвої діяльності для кожної дитини, і на основі запланованої лексичної теми вихователь пропонує дітям спеціально підібрані завдання з розвитку інтелекту, немовленнєвих психічних процесів. Таким чином формуються стійка увага, її переключення та розподіл, збагачується чуттєвий досвід, розвиваються всі види сприймання, в тому числі і фонематичне. Все це слугує базою для формування мислення й мовлення.

Для вдосконалення пізнавальних процесів педагог максимально використовує матеріал загальноосвітніх занять і режимних моментів. Вихователь допомагає дитині опанувати всі види діяльності, передбачені програмою масового дитячого садка.

Так само як і в загальноосвітньому дошкільному закладі, вихователь логопедичної групи вирішує наступні освітні завдання: вивчення стану знань та умінь дітей за всіма розділами програми; формування у дітей необхідного і доступного об'єму знань з теми (під час екскурсій, на прогулянках); розвиток мовлення (накопичення й активізація словника, уточнення значень слів й уявлень тощо); формування елементарних математичних уявлень; навчання різним прийомам зображення предметів у малюванні, ліпленні, аплікації, конструюванні, поєднуючи їх з розвитком мовлення; формування навичок самообслуговування; підготовка руки дитини до письма тощо.

Вихователь спеціального закладу дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей з ТПМ розв'язує такі корекційні завдання: виконання артикуляційної гімнастики з елементами дихальної та голосової (проводиться впродовж дня 3-5 разів); пальчикової гімнастики (проводиться у комплексі з артикуляційною 3-5 разів на день); коригуючої гімнастики для профілактики порушень постави і стопи (виконується щоденно після сну). Вихователь закріплює вимову поставлених логопедом звуків; цілеспрямовано поповнює, уточнює й активізує словниковий запас дітей у процесі всіх режимних моментів; вправляє у правильному вжитку сформованих граматичних категорій; розвиває увагу, пам'ять, словесно-логічне мислення в іграх і вправах на бездефектному мовленнєвому матеріалі (тому матеріалі, який не містить звуків, які дитина ще не навчилася вимовляти); формує зв'язне мовлення;

закріплює навички фонематичного аналізу та синтезу.

Ці завдання реалізуються на різних заняттях вихователя, а також на вечірніх індивідуальних заняттях за завданнями логопеда. Зміст вечірніх занять обумовлений програмою і перспективним індивідуальним планом. Він може містити: вимову складів, слів речень на звук, який автоматизується; повторення скоромовок, коротеньких оповідань, чистомовок, віршів; вправлення у звуко-складовому аналізі та синтезі; повторення лексико-граматичних вправ; вправи з розвитку уваги, пам'яті, мислення тощо (проводяться за індивідуальними зошитами дітей).

Для вирішення виховних завдань особлива увага вихователя спрямовується на створення доброзичливих стосунків між дітьми, на правильне ставлення дітей до оточуючих, вироблення правильної поведінки в колективі, а також на розвиток їхніх етичних й естетичних уявлень. В обов'язок вихователя входить формування дитячого колективу, зміцнення віри дитини у власні сили, усунення негативних переживань, пов'язаних з мовленнєвими труднощами, виховання інтересу до занять.

Для ефективної корекційно-розвиткової роботи виховання інтересу до занять набуває особливого значення. Слід враховувати провідний вид діяльності у дітей дошкільного віку – гру. Ігрові сюрпризні моменти, загадки, квести, поява іграшкових героїв, спілкування через іграшку, ігрові прийоми повинні весь час супроводжувати виконання навчальних завдань. Активізації інтересу дітей до навчального матеріалу, до спілкування, до виконання мовленнєвих завдань сприяють практичні дії із предметами, участь у різних видах діяльності, активні спостереження за навколишнім.

Вихователь повинен аналізувати причини негативних вчинків дитини, вчасно помітити підвищену знервованість, збудженість, конфліктність або, навпаки, виснажливність, втомленість, пасивність, млявість. Правильно організований психолого-педагогічний вплив вихователя значною мірою запобігає появі стійких небажаних відхилень у поведінці дітей, формує у групі позитивні стосунки.

Вихователь зобов'язаний бути уважним до емоційного стану дитини, помічати на кожному занятті всі позитивні або негативні зміни. Кожне заняття має приносити дитині почуття задоволення від успіхів, яких вона досягає. Фіксація на успіху не тільки мотивує дитину до подальшої активності, а й сприяє появі впевненості у своїх силах. Завдяки цьому відбувається поступова перебудова ставлення дитини до своїх труднощів, до себе, до оточуючих, змінюються на краще риси її особистості, поведінка.

Мовлення вихователя повинно бути чітким, зрозумілим, добре інтонованим. Педагогам слід уникати довгих речень, складних синтаксичних конструкцій, довгих вказівок, термінологізмів, які ускладнюють розуміння мовлення.

Не слід докоряти дитині за її мовленнєві помилки! Якщо помилка у лексиці чи граматиці трапилася, або поставлений правильний звук «зник» у слові, педагогу слід одразу надати правильний зразок, і дитина повторить його спонтанно правильно, за наслідуванням. Також не слід фіксувати увагу дітей із невротичним заїканням на запинаннях. Можна тактовно зупинити дитину і запропонувати спочатку подумати, що хотіла сказати, а потім висловлюватися. Дитині із новрозоподібною формою заїкання слід запропонувати вимовити фразу красивіше, чіткіше, зосередитися на плавному видиху, на силі голосу, на правильній дикції.

Діяльності вчителя-логопеда спеціального закладу дошкільної освіти притаманні досить широкі і різноманітні функції: діагностична, профілактична, корекційно-методична, організаційно-методична, консультативна, контрольна-оцінна.

Учитель-логопед протягом навчального року вирішує такі завдання:

- відбір і комплектування груп;
- комплексне обстеження дітей;
- здійснення процесу навчання;
- складання перспективних планів індивідуальної та фронтальної роботи у відповідності до загальноосвітньої та корекційної програм;
- реалізація планів на заняттях та протягом режимних моментів з використанням сучасних науково обґрунтованих й оптимальних прийомів, засобів і методів навчання, у тому числі технічних засобів й інформаційних технологій;
- забезпечення проміжного і підсумкового контролю;

• аналіз результатів корекційного навчання, складання зведених характеристик на дітей [4, с.165].

Крім безпосередньої діагностичної, навчально-корекційної та виховної роботи з дітьми, в обов'язки логопедів входить:

- участь у проведенні медико-психолого-педагогічних консультацій;
- ведення поточної документації,
- консультативно-педагогічна робота з батьками;
- оформлення стендів, виставок книг, сайтів, демонстраційних папок для батьків з інформаційно-просвітницькою метою;
- надання консультативно-методичної допомоги вихователям, психологу та музичному керівникові;
- навчально-методична робота зі студентами за договором про співробітництво і взаємодопомогу з факультетами спеціальної та інклюзивної освіти [4, с.166].

У ході корекційної роботи після попередньої роботи вихователя з ознайомлення дітей з навколишнім (з оточуючими об'єктами, з новими словами, уточнення їх значення, повторення нових слів у різних ситуаціях), логопед проводить заняття, на яких відбувається здійснення корекційних завдань:

- постановка діафрагмально-реберного типу мовленнєвого дихання;
- вдосконалення голосових функцій;
- зміцнення м'язового апарату мовленнєвих органів засобами логопедичного масажу;
- вдосконалення дрібної моторики;
- формування артикуляційної бази для виправлення порушених звуків;
- постановка порушених звуків, їх автоматизація та диференціація;
- розвиток фонематичного сприймання, аналізу і синтезу;
- розвиток психологічної бази мовлення;
- ознайомлення дітей з новими словами та їх активізація, добір лексичного матеріалу за темою;
- розвиток вміння активно користуватися зв'язним мовленням у правильному граматичному та темпо-ритмічному оформленні;
- навчання читанню, письму (навчання грамоти);
- закріплення технічних умінь і зображувальних навичок, математичних уявлень і навичок лічби тощо, сформованих у дітей вихователем.

З дітьми із заїканням і дітьми з низьким рівнем мовленнєвого розвитку (ЗНМ I-II рівнів) логопед проводить заняття з продуктивних видів діяльності [3, с.28]. Але основним завданням занять логопеда із зображувальних видів діяльності є формування у дітей мовленнєвих навичок, розвиток уваги до мовлення дорослого, вміння вслуховуватися в інструкцію, діяти відповідно до неї.

Не менш важливою у спеціальному дошкільному закладі виявляється робота музичного керівника. Зазначений фахівець проводить як окремі заняття з музичного виховання, так і спеціальні заняття з логопедичної ритміки.

На початку навчального року у ході всебічного вивчення дітей музичним керівником виявляється, що діти із ТПМ не можуть співати, а говорять речитативом, не запам'ятовують тексти пісень, недостатньо координують рухи з музикою, співами, не відтворюють ритму і мелодії пісні. Тому на музичних заняттях зазначений вище спеціаліст вчить дітей рухатися під музику, розвиває музичний слух, формує навичку співів. Діти виконують вправи з розвитку основних рухів, дрібних м'язів рук, активізації уваги, з виховання музичного ритму, орієнтації у просторі, у власному тілі. Цікавими для дітей є музично-дидактичні вправи з розрізнення музичних звуків за висотою, довжиною, з автоматизації звуків мовлення, які діти вивчають на логопедичних заняттях. Дітей вчать грі на музичних інструментах (ударних, шумових). З дітьми розучують тексти пісень і співають, драматизують, розігрують пісні і казки, проводять музичні вистави.

Позитивну роль відіграють спільні заняття логопеда і музичного керівника з логоритміки. Вони проводяться двічі на тиждень. Логоритміка об'єднує систему рухів, музичний супровід і мовленнєве

наповнення. Рух допомагає осмислити слово. Слово і музика організують і регулюють рухову сферу дітей. Це активізує їх пізнавальну діяльність, емоційну сферу, допомагає адаптуватися до умов зовнішнього середовища. Спільні корекційні заняття, з одного боку – корегують порушені мовленнєві функції, а з іншого – розвивають функціональні системи дитини: дихання, голос, артикуляційний апарат, довільну увагу в цілому, процеси запам'ятовування і відтворення мовленнєвого і рухового матеріалу.

У ході корекційно-навчальної роботи на музичних заняттях і на заняттях з логоритміки Л.А. Слободчикова рекомендує виділяти такі види завдань: оздоровчі, освітньо-виховні та корекційні. До оздоровчих автор відносить: зміцнення кістково-м'язового апарату, розвиток дихання, розвиток координації рухів і моторних функцій, формування правильної постави. До освітньо-виховних: виховання і розвиток відчуття ритму, здатність відчувати в музиці і рухах ритмічність, формування здатності сприймати музичні образи, вдосконалення особистісних якостей, уміння співпрацювати з іншими дітьми у команді. Корекційні завдання складаються з розвитку мовленнєвого дихання, просодичних компонентів мовлення, артикуляційного апарату, розвитку фонематичного сприймання, граматичної будови мовлення і зв'язного мовлення. Також музичний керівник розвиває у дітей слухову увагу та слухову пам'ять, темп і ритм мовлення, формує оптико-просторові уявлення, зорове сприймання, координацію рухів, уміння передавати музичний ритмічний малюнок [6].

У спеціальному дошкільному закладі обов'язковою посадою є практичний психолог. Він повинен мати вищу спеціальну педагогічну освіту, знати особливості психічного розвитку дітей із ТПМ, вміти проводити з ними діагностичну і корекційно-розвиткову роботу.

Основні види діяльності практичного психолога полягають у діагностиці інтелектуальної, емоційної та вольової сфер дітей, консультуванні, корекційно-відновлювальній та розвивальній роботі, психологічній просвіті батьків й інших спеціалістів закладу, організаційно-методичній роботі.

Практичний психолог виконує наступні функції: бере активну участь у створенні умов у ЗДО, сприятливих для охорони психічного здоров'я дітей та забезпечення всебічного індивідуального розвитку вихованців; забезпечує емоційний комфорт усіх дітей і педагогів закладу, формує психологічну культуру педагогів, батьків або осіб, які їх замінюють.

Зміст діяльності практичного психолога СЗДО полягає у сприянні процесу адаптації новоприбулих дітей до умов дитячого садка, виявленні труднощів в особистісному розвитку, комунікативній компетентності, інтелектуально-емоційній сфері дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку. Психолог розвиває пізнавальну, вольову й емоційну сфери дітей, здійснює формування психологічної готовності старших дошкільників до навчання в школі; сприяє позитивному соціально-психологічному клімату в педагогічному колективі, здійснює профілактику професійного вигорання у працівників ЗДО, підвищує психологічну обізнаність педагогічних працівників і батьків вихованців. Практичний психолог проводить профілактичну роботу з попередження відхилень у психофізичному розвитку та становленні особистості, у міжособистісних стосунках, запобігає конфліктним ситуаціям у відносинах.

Посада соціального педагога передбачає вивчення умов життя і сімейного виховання дитини, соціально психологічного клімату та стилю виховання у сім'ї. Соціальний педагог стежить за забезпеченням законодавчо затверджених пілг дітям з порушеннями у розвитку та їхнім сім'ям, вирішує конфліктні соціальні проблеми у межах його компетенції.

Діяльність соціального педагога дошкільного навчального закладу здійснюється за такими напрямками: охоплення педагогічною увагою соціально-культурного середовища мікрорайону; здійснення соціально-педагогічного патронату дітей мікрорайону, які не відвідують ЗДО; педагогічне консультування батьків та інших членів родини (дідусів та бабусь), опікунів, прийомних батьків, усіх, хто причетний до виховання дітей; допомога родині у вихованні дітей відповідно до запитів батьків та особливостей виховання в конкретній родині; організація змістовного дозвілля дошкільників в ЗДО та мікрорайоні; робота з попередження насильства в сім'ї над дітьми та робота з дітьми, які зазнали насильство; робота з дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками, створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища; супровід процесу адаптації дитини та батьків до дошкільного навчального закладу; визначення психологічної готовності дітей до навчання в школі; посередницька роль у взаєминах дитини, родини з освітніми, соціокультурними закладами

мікрорайону [1].

Медичний персонал закладу дошкільної освіти може варіюватися за складом в залежності від кількості груп у закладі й інших чинників. Положенням про дошкільний навчальний заклад КМУ № 305 від 12.03.03 року (з більш пізніми змінами) передбачені такі посади: лікар-педіатр або вузький спеціаліст відповідно до типу закладу, медсестра лікувального кабінету, сестра медична з масажу, сестра медична з лікувальної фізкультури, медсестра з фізіотерапії [5].

До основних обов'язків медичних працівників дошкільного закладу належать: моніторинг стану здоров'я, фізичного та нервово-психічного розвитку дітей, надання їм невідкладної медичної допомоги; організація і проведення медичних оглядів, у тому числі поглиблених, профілактичних та лікувально-оздоровчих заходів, оцінка їх ефективності; здійснення контролю за організацією та якістю харчування, дотриманням раціонального режиму навчально-виховної діяльності, навчального навантаження; медичний контроль за виконанням санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму; проведення санітарно-просвітницької роботи серед дітей, батьків або осіб, які їх замінюють, та працівників закладу[5].

Отже робота усіх фахівців максимально сконцентрована на меті всебічного розвитку особистості дитини з ТПМ та подоланні мовленнєвих, моторних, комунікативних, когнітивних труднощів, які зазвичай супроводжують її розвиток. Спрямовуюча та координуюча роль у цьому процесі належить вчителю-логопеду. Спільними зусиллями спеціалісти вирішують наступні завдання: створення єдиного корекційно-освітнього процесу; обладнання предметно-розвиткового середовища, стимулюючого мовленнєвий й особистісний розвиток дитини; розширення інтеграційних зав'язків, об'єднання зусиль педагогів, медиків, дітей та батьків з метою корекції мовленнєвих порушень; пропаганда логопедичних знань серед педагогів, батьків і дітей.

Висвітлений вище інтегрований підхід до взаємодії спеціалістів сприяє ефективному подоланню мовленнєвих, психофізичних труднощів та загальному розвитку дитини з ТПМ. Все це дозволяє дітям набагато легше адаптуватися на наступному етапі освіти – у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. **Волошин** О. Особливості діяльності соціального педагога в дошкільних навчальних закладах URL <https://www.ippo.if.ua/predmety/ocppsr/index.php?r=site/stattya&id=410>
2. **Гаркуша** Ю.Ф. Специальные преобразования педагогического пространства как стратегия воспитания детей с нарушениями речи. Ребёнок. Раннее выявление отклонений в развитии речи и их преодоление./ Под ред. Ю.Ф. Гаркуши. М., Воронеж, 2001. С.119-142.
3. **Миронова** С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: ТЦ Сфера, 2007. 192 с.
4. **Пінчук** Ю.В. Організаційні засади логопедичної допомоги у мережі спеціальних дошкільних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка і спеціальна психологія. Зб. Наук. Праць. Вип.27. К.: НПУ. 2014. С.165-170.
5. **Положення** про дошкільний навчальний заклад КМУ № 305 від 12.03.03 року (зі змінами) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF>
6. **Слободчикова** Л.А. Взаимодействие учителя-логопеда и музыкального руководителя в коррекционно-образовательной работе URL <https://nsportal.ru/detskiy-sad/logopediya/2017/11/14/vzaimosvyaz-uchitelya-logopeda-i-muzykalnogo-rukovoditelya-v-dou>

References

1. **Voloshyn** O. Osobly`vosti diyal`nosti social`nogo pedagoga v doshkil`ny`x navchal`ny`x zakladax URL <https://www.ippo.if.ua/predmety/ocppsr/index.php?r=site/stattya&id=410> [in Ukrainian].
2. **Garkusha** Yu.F. Specy`al`nye preobrazovany`ya pedagogy`cheskogo prostranstva kak strategy`ya vospy`tany`ya detej s narusheny`yamy` rechy`. Rebe`nok. Rannee vyyavleny`e otkloneny`j v razvy`ty`y` rechy` y` y`x preodoleny`e./ Pod red. Yu.F. Garkushy`. M., Voronezh, 2001. S.119-142. [in Russian].
3. **My`ronova** S.A. Razvy`ty`e rechy` doshkol`ny`kov na logopedy`cheskyy`x zanyaty`yax. M.: TCz Sfera, 2007. 192 s. [in Russian].
4. **Pinchuk** Yu.V. Organizacijni zasady` logopedy`chnoyi dopomogy` u merezhi special`ny`x doshkil`ny`x zakladiv dlya ditej z tyazhky`my` porushennyamy` movlennya Naukovy`j chasopy`s NPU imeni M.P.Dragomanova. Seriya 19. Korekciyna pedagogika i special`na psy`xologiya. Zb. Nauk. Prac`y. Vy`p.27. K.: NPU. 2014. S.165-170. [in Ukrainian].
5. **Polozhennya** pro doshkil`ny`j navchal`ny`j zaklad KМУ # 305 vid 12.03.03 roku (zi zminamy`) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF> [in Ukrainian].

6. Slobodchy`kova L.A. Vzay`modejstvye uchy`telya-logopeda y` muzykal'nogo rukovody`telya v korrekcy`onno-obrazovatel'noj rabote URL <https://nsportal.ru/detskiy-sad/logopediya/2017/11/14/vzaimosvyaz-uchitelya-logopeda-i-muzykalnogo-rukovoditelya-v-dou> [in Russian].

Пинчук Ю.В. Взаимодействие в работе сотрудников специального дошкольного образовательного учреждения для детей с тяжелыми нарушениями речи

В статье раскрывается вопрос взаимосвязи в работе специалистов специального учреждения дошкольного образования: учителя-логопеда, воспитателя, музыкального руководителя, психолога, социального педагога и медицинского персонала. Особое внимание уделяется преемственности в работе логопеда и воспитателя, распределения их функций и взаимодействия в учебно-коррекционной работе с детьми. Описаны задачи, которые выполняет музыкальный руководитель в содружестве с логопедом, очерчены функции социального педагога и медицинского персонала. Раскрыты возможности влияния координированного взаимодействия специалистов на эффективное преодоление речевых, психофизических трудностей и общее развитие детей с тяжёлыми нарушениями речи.

Ключевые слова: взаимодействие специалистов специального учреждения дошкольного образования для детей с тяжелыми нарушениями речи, преемственность в работе логопеда и воспитателя, должностные обязанности специального психолога, социального педагога, музыкального руководителя, медицинского персонала.

Pinchuk Y.V. Interaction in the work of specialists of special preschool institution for children with severe speech disorders.

This article raises an issue of interaction between different specialists of the special preschool institution, such as speech therapists, preschool teachers, music teachers, psychologists, social care teachers and medical staff.

Special attention is given to continuity in work of the speech therapist and preschool teacher, division of their functions and cooperation in teaching and correction work with children. The article describes the division of tasks and continuity in work of speech therapist and preschool teacher. The article gives description of specific types of work of preschool teacher, which he/she performs on the request of speech therapist, and of documentation, in which this information is recorded.

It is shown how the results of the diagnostic work of preschool teacher and speech therapist influence the process of division of children into different subgroups and planning of educational and correction work with them. The article describes main functions of speech therapist of a special preschool institution, such as diagnostic, preventive, corrective, organizational, advisory, control and evaluation. The corrective tasks of speech therapist are described in detail.

The content of music education classes, given by music teacher, is described. The importance of speech therapy in the process of correction of speech disorders in children is revealed. The article describes health-promoting, educational and correction issues, which are solved by teachers during speech therapy rhythm lessons. The organizational and informative aspects of cooperation between speech therapist and music teacher in preparation and giving of joint lessons are highlighted.

The content and tasks of professional activity of a special psychologist in a special preschool institution are described. The article stresses the importance of close cooperation in work of the psychologist with other specialists of preschool institution.

The article outlines functions and content of work of a social teacher in a special preschool institution. It contains the list of positions of medical staff according to the "Regulation on a preschool educational institution", and describes the functional duties of medical staff of a preschool institution.

The article describes influence of the integrated approach of specialists for the effective overcoming of speech, psychophysical difficulties and the general development of children with speech impairments.

Key words: interaction of specialists of a special institution of preschool education for children with severe speech disorders, continuity in the work of speech therapist and preschool teacher, duties of a special psychologist, social teacher, music teacher, medical staff.